

INGEN NYE SKRIFTER — MEN FRAKTUR!

AF C. VOLMER NORDLUNDE

Hvordan staar det til med de nye skrifter? Bogtrykker Nordlunde besvarer dette spørgsmaal med en lille gennemgang af tilstanden paa det typografiske omraade i Tyskland.

I et enestaaende Tempo har tyske Skriftstøberier i de senere Aar produceret Grotesk- og Egyptienneskrifter. Det var næsten umuligt at orientere sig, ikke blot paa Grund af Mængden, men ogsaa fordi Snittene var saa ensartede. Den forcerede Produktion er pludselig standset — som Vandet i en Sluse standser, naar Stigbordet skrues til.

Der kan være tre Grunde til, at der pludselig er blevet stille om den nye Tids Skrift: Mulighederne for Variationer er saa nogenlunde udtømt og Interessen for Idealet ikke tilstrækkelig stor til at fortsætte; Skriftstøberierne holder igen af økonomiske Grunde; Hitler foretrækker den „urdeutsche“ Fraktur. Den sidste Aarsag er nok den virkelige, for i Øjeblikket fraadser Tyskerne i Frakturskrifter, og Grotesk — der lugter lidt af Marxisme — ses ret sparsomt.

Heldigvis har vi ingen nationale Forpligtelser overfor Frakturen, vi har den tilmed paa saa stor Afstand, at vi i Stedet for at ofre Interesse paa den, i Ro og Mag kan give os til at vurdere Resultatet af de sidste Aars Skriftproduktion.

Den elementære Typografis Krav om en Skrift, der intet havde at gøre med Traditionen, fornedes med Støberiernes Ønske om at faa Gang i det Salg, Sættmaskinernes Udbredelse havde standset. „Den nye Tids Skrift“, „Vor Tids Skrift“ — det var de Kampraab, hvormed Grotesk og efter den Egyptienne rykkede frem, disse to Skriftsnit, der ingenlunde var tænkt som et Supplement til Antikvaskrifterne, men som en Afløsning af dem.

Man valgte Grotesk, ikke fordi den var noget nyt som Bogskrift, men fordi dette Snit konstrueredes paa Grundlag af de enkleste Grundformer, Cirklen og den lige Linie, og fordi den gav Bogstavet i dets enkleste Form. Da det enkleste altid giver det mest fuldkomne Resultat, naar det formes rigtigt, maatte man ad denne Vej kunne komme til en Skrift, der var alle andre overlegen og som i Kraft af dette vilde blive den internationale Universalskrift, som fortrængte alle

andre. Det er et logisk Ræsonnement, som blot har den Fejl, at man regnede med, at alle Skrifttegnere vilde lade sig nøje med at arbejde mod et fælles Maal, at Støberierne vilde give Afkald paa at producere Skrifter, der ikke adskilte sig fra Konkurrenternes og at alle Nationer havde samme Opfattelse af det fuldkomne. — Det var med andre Ord et af den Slags Programmer, der digtes ved et Skrivebord.

Men der laa mere bag dette. Skriften bestemmer nemlig Typografiens Karakter — et Forhold vi let kan konstatere blot ved at sammenligne en Renæssancebog med en Empirebog — og kunde man naa til, at Grotesk blev det dominerende Snit, vilde den elementære Typografi samtidig fortrænge den traditionelle.

Den elementære Typografi ventede ganske vist ikke, at man ligestraks fik den ideelle Grotesk frem, men haabede dog paa, at den ved maalt bevidst Arbejde vilde udkrystallisere sig, og at de traditionsbundne Skrifter derefter kunde indgaa i Museernes Samlinger.

I Løbet af faa Aar blev man klar over, at Grotesk havde visse Mangler, der gjorde den uegnet til Bogskrift, og at en af de væsentligste var den, at Skrafferingerne manglede. — Man vilde dog nødtigt opgive Haabet om at komme bort fra Antikvaskrifterne og kastede sig derfor over Egyptienne, hvis afsluttende Streger minder om Skrafferingerne. Men ogsaa den Skrift skuffede, og man ventede spændt paa, hvad det næste skulde blive, da Hitler altsaa kom til Magten og bestemte sig for Fraktur.

Svigtede begge disse Skrifter saaledes paa det afgørende Omraade, hvor den traditionelle Antikva havde været eneraadende i fem Hundrede Aar, bragte de dog en Fornylse til de merkantile Tryksager, til Annoncesats og lignende Ting, hvor korte Tekster er fremherskende. Deres Karakter passer til den nye Satsmaade, hvor Teksten deles i Grupper, som er klart afgrænsede, fordi de ikke

Futura

Den moderne Grotteskrift Futura. Bemærk hvor klar Konstruktionen er.

Egyptienne

Den moderne Egyptienne „Fødderne“ kunde ikke redde den over i Bogskrifternes Klasse.

Mediæval

Bogskrift i Mediæval. Renæssancens Skrifter har været Forbillede. Fra ca. 1900.

Bodoni

Bogskrift fra Empiren. Kopi efter en af Bodonis Skrifter.

Fransk Antikva

Bogskrift. Empirenskrifter har været Forbillede.

Baskerville

Bogskrift. Kopi efter Baskervilles Skrift. Overgangsform fra Mediæval til Empire.

som før samles om en Midtakse, men fordeles asymmetrisk over hele Papirfladen.

Til Bøger, og i det hele taget hvor der er Tale om større Tekstmængder, er Antikva stadig det Snit, som svarer bedst til Formaålet. Og dog er der ogsaa her Forskel paa før og nu, selv om den er mere mærkbar for Bogtrykkerne end for Lærerne. Grotteskens strenge, knappe Form giver en Indstilling, som reagerer overfor enhver Skrift, der har den „persönliche Note“, man var saa glad for for tyve Aar siden. Nu kræver man Skrifter, der er upersonlige — hvilket ikke er det samme som kedelige, men blot er et Udtryk for, at Tegneren behersker sit Emne saa godt, at man ikke mærker noget til ham. Pudsigt nok finder vi en hel Del af den Slags Skrifter lige efter Aarhundredskiftet, da Tegnerne endnu kun var Tegnere. Da det jævne Haandværk blev til Kunst, fik vi Skrifter, som ingen kender nu og som for største Delen forsvandt allerede, da man slog sig paa direkte Kopier (Bodoni, Baskerville o. a.).

Denne Udrensning blandt Bogskrifterne var nødvendig, og har ikke mindst været til Gavn for Bogens Typografi, der altid følger Skriftens Ka-

rakter. Man maa blot haabe paa, at det bliver husket, naar der igen skal produceres andet end Fraktur.

Naar man læser om den elementære Typografi, træffer man ofte paa Udtalelser om, at der — foruden alle andre Hensyn — ogsaa tænkes paa Økonomi og rationelt Arbejde. Det er derfor paafaldende, at man ikke har hørt om noget Tilfælde, hvor en af dens Tilhængere blandt Skrifttegnerne har gjort Forsøg paa at tegne en Skrift, der tog særligt Hensyn til Sættemaskinernes Teknik. Nutidens Bøger bliver dog sat paa Maskine og ikke i Haanden.

Alle de nye Skrifter er først blevet udsendt af Skriftstøberierne, og derefter har Sættemaskine-Fabrikkerne erhvervet de bedste af dem — ganske paa samme Maade som det har fundet Sted i alle foregaaende Aar. Resultatet er, at der kun findes et forsvindende Faatal virkelig brugbare Skrifter til Sættemaskiner. En Undtagelse danner dog den Antikva, The Times lod tegne og som senere er erhvervet af Linotype-Fabrikken. Skriften virker fortræffeligt i den engelske Avis, men mister en Del af sine gode Egenskaber, naar den kommer op paa et almindeligt Bogformat, foruden at den engelske Bogstavkombination synes at være Forudsætningen for, at den kan komme til sin fulde Ret.

Den elementære Typografi har ladet denne virkelig moderne Opgave ligge, men det kan jo være, at man faar Øje paa den i næste Omgang og at Tegnerne til den Tid vil finde, at Forsøg i den Retning er Arbejdet værd. Muligt ogsaa, at Fabrikkerne, der hidtil synes at have interesseret sig mest for Mekaniken, en Dag opdager, at Mekaniken er til for Bøgernes Skyld.

PS. Som en passende Efterskrift til ovenstaaende bringer Dansk Boghandlertidende Meddelelse om, at en Forordning fra den prøjsiske Kultusminister bestemmer: Fra Paasken 1935 maa Antikvaskriften ikke mere findes i de af Skolen benyttede ABC'er.